

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

Факультет психології

Кафедра педагогічної та вікової психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи
Чернецький С.О.

“ _____ ” _____ 2014 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПП 5.1.2

Теорія емоційного інтелекту

напрямок підготовки	6.030102-Психологія
спеціальність	ДС, Психологія, 3 курс
факультет/центр	Психології

Дніпропетровськ – 2014 рік

Робоча програма з вибіркової дисципліни “ Теорія емоційного інтелекту ” для студентів за напрямом підготовки 6.030102 - Психологія.

“16” червня, 2014 року - 15 с.

Розробник: Носенко Е.Л., зав. кафедри педагогічної та вікової психології, доктор психології наук , професор, члек-кор. НАПН України.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри «Педагогічної та вікової психології», протокол від “16” червня 2014 року № 17

Завідувач кафедри _____

_____ (_Носенко Е.Л.)
“16” червня 2014 року

Схвалено науково-методичною комісією за напрямом підготовки/спеціальністю 6.030102- психологія

Протокол від 17 червня 2014 року № 2

Голова _____ (Носенко Е.Л.)

“17“ червня 2014 року

Схвалено Вченою радою факультету психологія

Протокол від 24 червня 2014 року № 10

Голова _____ (Волков Д.С.)

“24 червня” 2014 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 3,5	Галузь знань 03010 соціально-політичні науки	вибіркова	
	Напрямок підготовки 6.030102 - психологія		
Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 6		3-й	3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин - 126		5й	5-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 4 (для змістових модулів 1–5; 7–8 годин для тем 2–3 змістового модуля 6).	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	34 год.	-
		Практичні, семінарські	
		17 год.	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		75 год.	-
Індивідуальні завдання:			
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 1/1,5

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: розкрити зміст поняття *емоційний інтелект*, основні тенденції вивчення та операціоналізації цього феномену, важливість розвитку емоційного інтелекту як комплексу здібностей, диспозиційних характеристик та специфічних компетентностей необхідних для оптимального функціонування людини як суб'єкта суспільного та сімейного життя.

Задачі:

- ознайомити студентів зі станом дослідження проблеми емоційного інтелекту як у вітчизняній, так і в зарубіжній психологічній науці;
- визначити місце емоційного інтелекту у теорії множинності виявлення інтелекту, ознайомити студентів з історією формуванням поняття «емоційний інтелект», з різними підходами до його концептуалізації;
- забезпечити усвідомлення студентами зовнішніх та внутрішніх компонентів емоційного інтелекту й особливостей їх виявлення як динамічної системи;
- з'ясувати критерій визначення ієрархічної структури рівнів сформованості емоційного інтелекту;
- сформувати у студентів уявлення про роль емоційного інтелекту як вирішального фактора успішності самореалізації особистості.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- знати:** - найбільш важливі етапи, факти та персоналії в історії розвитку теорії емоційного інтелекту;
- стан розробки підходів до концептуалізації феномену емоційного інтелекту і його вимірювання;
 - закони емоцій, внутрішні та зовнішні компоненти емоційного інтелекту й особливості їх виявлення як динамічної єдності;
 - ієрархічну структуру рівнів сформованості емоційного інтелекту, витоки його стресозахисного та адаптаційного потенціалу.
- вміти:** об'єктивно оцінювати погляди різних авторів на розуміння закономірностей функціонування емоційної сфери людини;
- застосовувати отримані знання для цілеспрямованого формування власного емоційного інтелекту в процесі навчання та життєдіяльності;
 - застосовувати набуті знання для оцінки рівнів сформованості емоційного інтелекту суб'єктів різних вікових категорій;
 - усвідомлювати переваги і недоліки існуючих підходів до формування емоційного інтелекту методами соціально-психологічного навчання.

3. Програма навчальної дисципліни

Вступ.

Змістовий модуль 1.

Емоційний інтелект (EI) як предмет психологічних досліджень.

Загальне визначення поняття “емоційний інтелект”. Підходи до його концептуалізації (як системи здібностей, диспозиційних властивостей особистості, емоційних компетентностей, особистісних “досягнень” та як інтегральної ознаки особистісної ідентичності).

Різниця між IQ (intelligence quotient), що демонструє рівень інтелектуального розвитку людини, який формується разом з набуттям людиною базових знань і залишається практично незмінним протягом наступного життя, і EI (показник емоційного інтелекту), який може зрости протягом всього життя.

Витоки уявлень про емоційний інтелект у філософських учіннях.

Ідеї Аристотеля про взаємозв'язок когніцій та емоцій.

Уявлення про верховенство розуму над емоціями у філософії стоїцизму.

Реінтеграція когнітивно-оцінного компонента аристотелівської теорії емоцій у вченнях Р. Декарта.

Функції емоцій у теорії природного виховання Ж.Ж. Руссо.

Змістовий модуль 2

Історія становлення уявлень про емоційний інтелект у психології

Розвиток уявлень про емоційний інтелект у зарубіжній психології.

Ідентифікація соціального інтелекту у працях Е. Торндайка.

Теорія множинності проявів інтелекту Х. Гарднера. Внесок праці Х. Гарднера “Frames of Mind” (1983) у питання множинності виявлення інтелекту. Особливості підвидів інтелекту: 1) вербальний 2) логіко-математичний 3) просторовий 4) кінестетичний 5) музичний 6) емоційний.

Триархічна теорія інтелекту Р. Стернберга.

Ідентифікація феномену емоційного інтелекту як предмету психологічних досліджень.

Популяризація феномену емоційного інтелекту.

Передумови введення поняття “емоційний інтелект” на пострадянському просторі.

Уявлення про єдність афективних та інтелектуальних процесів у вченні Л.С. Виготського.

Ідеї О.М. Леонтьєва про афективну регуляцію мислення.

Передумови ідентифікації феномену емоційного інтелекту у працях С.Л. Рубінштейна.

Змістовий модуль 3.

Моделі емоційного інтелекту

Концептуалізація феномену емоційний інтелект як системи вроджених здібностей.

Структура емоційного інтелекту у моделі Дж. Мейєра та П. Селовея. Компоненти моделі: 1) розрізнення, сприйняття та вираження емоцій (здатність ідентифікувати емоції за виразом обличчя, тоном голосу, мовою тіла; здатність стежити за власними почуттями в реальному часі й розуміти їх; емоційна грамотність); 2) емоційна фасилітація мислення (здатність адекватно використовувати почуття в процесі мислення, розв'язання проблем і прийняття рішення); 3) розуміння емоцій (можливість розв'язувати емоційні проблеми; здатність ідентифікувати та розуміти взаємозв'язок між емоціями, думками і поведінкою); 4) управління емоціями (спроможність взяти на себе відповідальність за власні емоції та почуття щастя; можливість здобути досвід з негативних почуттів і з'ясувати можливості для особистісного зростання). **Форми прояву емоційного інтелекту у даній моделі. Принципи теорії емоційного інтелекту Дж. Мейєра та П. Селовея.**

Модель компетентностей Д. Гоулмана.

Компоненти моделі. Популяризація ЕІ як передумови успішності життєдіяльності і самореалізації людини.

Змішана модель емоційного інтелекту Р. Бар-Она.

Компоненти моделі. Місце емпатії у моделі Р. Бар-Она.

Диспозиційна модель емоційного інтелекту (К.В. Петрідеса, А. Фурнема).

“Глобальні” фактори особистості у моделі “Велика п'ятірка” як основа диспозиційної моделі емоційного інтелекту.

Змішана модель емоційного інтелекту Д. Люсіна.

Емоційний інтелект як здатність до розуміння власних та чужих емоцій та управління ними.

Теорія емоційної розумності (автора курсу Е.Л. Носенко).

Емоційний інтелект як єдність внутрішніх та зовнішніх характеристик, психічного

Ієрархічна структура рівнів сформованості емоційного інтелекту.

Стресозахисна та адаптивна функції емоційного інтелекту.

Інтегративна модель емоційного інтелекту І.М. Андрєєвої

Теоретичні засади інтегративної моделі.

Компоненти структури емоційного інтелекту.

Змістовий модуль 4.

Підходи до вимірювання рівнів сформованості емоційного інтелекту і оцінка його прогностичної цінності.

Вимірювання емоційного інтелекту методом вирішення завдань типу “кейсів” (об’єктивні тести).

Вимірювання емоційного інтелекту на основі самозвітів (опитування).

Стан дослідження ролі емоційного інтелекту в успішності життєдіяльності людини

Взаємозв’язок емоційного інтелекту зі здоров’ям людини.

Емоційний інтелект та академічна успішність.

Роль емоційного інтелекту у професійній діяльності.

Змістовий модуль 5.

Емоційний інтелект в структурі особистості.

Зв’язок емоційного інтелекту з особистісною зрілістю.

Поняття емоційної креативності, емоційної компетентності.

Зв’язок емоційного інтелекту з п’ятіркою “глобальних” факторів особистості.

Роль емоційного інтелекту у попередженні агресивності та конфліктності.

Змістовий модуль 6.

Підходи до цілоспрямованного формування емоційного інтелекту (тренінги емоційного інтелекту).

Новітня модель емоційного інтелекту Т.Бредбері та Дж. Грівз (Емоційний Інтелект – 2).

Урахування “Законів емоцій” (Н. Фріджа) при розробці стратегій саморозвитку емоційного інтелекту, зокрема: стратегії самосприйняття, оволодіння навичками керування власними емоціями, підвищення соціальної чутливості та керування взаємовідносинами.

Зміст і структура тренінгів емоційного інтелекту для дітей різних вікових категорій. Методичні рекомендації батькам стосовно розвитку емоційного інтелекту дитини дошкільного віку.

Програма розвитку емоційного інтелекту у юнацькому віці.

Тренінги емоційного інтелекту в умовах професійної діяльності.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Емоційний інтелект (ЕІ) як предмет психологічних досліджень.						
Тема 1. Підходи до концептуалізації поняття “емоційний інтелект”.	7	2	1	-	-	4
Тема 2. Витоки уявлень про емоційний інтелект у <i>філософських учіннях</i> . (Аристотель, філософія стоїцизму, Р.Декарт, Ж.Ж. Руссо та інші).	7	2	1	-	-	4
Разом за змістовим модулем 1	14	4	2	-	-	8
Змістовий модуль 2. Історія становлення уявлень про емоційний інтелект у психології						
Тема 1. Розвиток уявлень про емоційний інтелект у зарубіжній психології. (соціальний інтелект у працях Е. Торндайка, теорія множинності проявів інтелекту Х. Гарднера, триархічна теорія інтелекту Р. Стернберга).	7	2	1	-	-	4
Тема 2. Передумови введення поняття “емоційний інтелект” на пострадянському просторі: єдність афективних та інтелектуальних процесів (Л.С. Виготський), афективна регуляція мислення (О.М. Леонтьєв), єдність внутрішнього і зовнішнього у детермінації психічного (С.Л. Рубінштейн).	7	2	1	-	-	4
Разом за змістовим модулем 2	14	4	2	-	-	8
Змістовий модуль 3. Моделі емоційного інтелекту						
Тема 1. Концептуалізація феномену емоційний інтелект як системи вроджених здібностей (Дж.Мейер і П.Селовеї).	7	2	1	-	-	4
Тема 2. Модель компетентностей Д. Гоулмана.	7	2	1	-	-	4
Тема 3. Змішана модель емоційного інтелекту Р. Бар-Она.	7	2	1	-	-	4
Тема 4. Диспозиційна модель емоційного інтелекту (К.В. Петрідеса, А. Фурнема).	7	2	1	-	-	4
Тема 5. Теорія емоційної розумності (автора курсу Е.Л. Носенко). Інтегративна модель емоційного інтелекту І.М. Андрєєвої.	7	2	1	-	-	4
Разом за змістовим модулем 3	35	10	5	-	-	20
Змістовий модуль 4. Підходи до вимірювання рівнів сформованості емоційного інтелекту і оцінка його прогностичної цінності.						
Тема 1. Вимірювання емоційного інтелекту методом вирішення завдань типу “кейсів” (об’єктивні тести) та на основі самозвітів (опитування). Переваги і недоліки різних способів вимірювання.	7	2	1	-	-	4

Тема 2. Стан дослідження ролі емоційного інтелекту в успішності життєдіяльності людини (зв'язок з академічною успішністю, ефективністю професійної діяльності і спілкування).	7	2	1	-	-	4
Разом за змістовим модулем 4	14	4	2	-	-	8
Змістовий модуль 5. Емоційний інтелект в структурі особистості.						
Тема1. Зв'язок емоційного інтелекту з особистісною зрілістю. Поняття емоційної креативності, емоційної компетентності.	7	2	1	-	-	4
Тема 2. Зв'язок емоційного інтелекту з п'ятіркою “глобальних” факторів особистості. Роль емоційного інтелекту у попередженні агресивності та конфліктності.	7	2	1	-	-	4
Разом за змістовим модулем 5	14	4	2	-	-	8
Змістовий модуль 6. Підходи до цілеспрямованого формування емоційного інтелекту (тренінги емоційного інтелекту).						
Тема 1. Новітня модель емоційного інтелекту Т.Бредбері та Дж. Грівз (Емоційний Інтелект – 2).	7	2	1	-	-	4
Тема 2. Урахування “Законів емоцій” (Н. Фріджа) при розробці стратегій саморозвитку емоційного інтелекту на базі моделі Т. Бредбері и Дж. Грівз).	11	2	1	-	-	8
Тема 3. Зміст і структура тренінгів емоційного інтелекту для дітей різних вікових категорій та юнаків.	10	2	1	-	-	7
Тема 4. Тренінги емоційного інтелекту в умовах професійної діяльності	7	2	1	-	-	4
Разом за змістовим модулем 6	35	8	4	-	-	23
Усього годин	126	34	17	-	-	75

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Емоційний інтелект як предмет психологічних досліджень. Стан проблеми дослідження інтелекту в психологічній науці. Теорія множинності виявлення інтелекту. Види емоційного інтелекту: внутрішньоособистістний, міжособистістний.	2
2	Витоки емоційного інтелекту та концептуалізація поняття. Історія формування поняття „емоційний інтелект”. Зміст поняття „емоційна розумність”.	2
3	Моделі емоційного інтелекту. Модель емоційних здібностей П. Саловея та Дж. Майера. Змішана модель Р. Бар-Она. Модель емоційних компетентностей Д. Гоулмана. Диспозиційна модель К. Петрідеса та А. Фурнема.	2

4	Підходи до операціоналізації феномену емоційного інтелекту. Стан розробки підходів до вимірювання емоційного інтелекту. Тести емоційного інтелекту (за методикою самооцінювання та вибору ситуацій емоційно-навантаженої поведінки).	2
5	Доцільність розгляду емоційного інтелекту як вирішального фактора успішності самореалізації особистості. Основні функції емоційного інтелекту: стресозахисна та адаптивна. Стресозахисна та адаптивна фікції емоційного інтелекту як інтегральної особистісної властивості, що зумовлюються динамічною єдністю диспозиційних (онтологічних та феноменологічних) властивостей особистості та особливостями зовнішнього прояву її актуальних переживань, що фіксуються у свідомості людини інтегрально – у вигляді почуття психологічного благополуччя та диференційовано – у вигляді самооцінки та добору відповідних стратегій психологічного подолання критичних ситуацій	2
6	Ієрархічна структура рівнів сформованості емоційного інтелекту, яка виявляється в залежності від характеру його внутрішніх опосередкуючих компонентів. Критерії прояву різних рівнів сформованості емоційного інтелекту: здійснення реагування на емоціогенний виклик на <i>сенсорно-перцептивному рівні</i> ; на рівні <i>осмислення</i> ситуації, і на рівні <i>сформованих настанов</i> .	2
7	Можливість цілеспрямованого формування емоційного інтелекту у процесі навчання та виховання. Використання теорії емоційного інтелекту при розробці тренінгів для дошкільників, учнів середніх шкіл, дорослих.	2
8	Закони емоцій (Н.Фріджа)	1
9	Тренінги емоційного інтелекту.	2
Разом		17

7. Теми лабораторних занять

Не передбачені програмою.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
I.	Підготовка письмових відповідей на теоретичні питання: 1. Емоційний інтелект як предмет психологічних досліджень. 2. Витоки емоційного інтелекту та концептуалізація поняття. 3. Моделі емоційного інтелекту. 4. Підходи до операціоналізації феномену емоційного інтелекту. 5. Доцільність розгляду емоційного інтелекту як вирішального фактора успішності самореалізації особистості. Основні функції емоційного інтелекту: стресозахисна та адаптивна. 6. Ієрархічна структура рівнів сформованості емоційного інтелекту, яка виявляється в залежності від характеру його внутрішніх опосередкуючих компонентів. 7. Можливість цілеспрямованого формування емоційного інтелекту у процесі навчання та виховання. 8. Підходи до розробки тренінгів емоційного інтелекту в установах та організаціях. 9. Імплицитні аспекти виявлення емоційного інтелекту .	36
II.	Підготовка до практичних занять: 1. Виконання існуючих тестів емоційного інтелекту з їх самоаналізом.	18
	2. Анотації 3 статей з тематики дисципліни останніх років, українською чи російською мовами.	10
III.	Підготовка до КНР	8
	III. Підготовка до КНР	3
	Ітого	75

9. Індивідуальні завдання

Підготовка глосарію основних понять курсу(мінімальна кількість понять – 40)

10. Методи навчання

Словесні (лекція, бесіди, дискусії, інструктажі); **Наочні** (демонстрація, ілюстрація); **Практичні** (самостійна робота, індивідуальна робота); **Проблемні** (проблемне викладання, частково-пошукове, дослідне); **Інтерактивні** (евристична бесіда, проблемна лекція, мозковий штурм, методи з використанням мультимедійних технологій та ін.)

11. Методи контролю

Практична контрольна перевірка (*синтезована – узагальнена перевірка знань, умінь, навичок; ймовірна – перевірка всієї системи знань*); **Тестовий метод**; **Взаємоконтроль**.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль №1	Змістовий модуль №2	Змістовий модуль №3	Змістовий модуль №4	Змістовий модуль № 5	Змістовий модуль № 6	Сума
ЗМ1	ЗМ2	ЗМ3	ЗМ4	ЗМ5	ЗМ6	100
15	15	15	25	15	15	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
0-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	F*	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

* Оцінка F виставляється тільки за результатом складання заборгованості комісії.

13. Методичне забезпечення

1. Конспект лекцій з курсу “Теорія емоційного інтелекту” із завданнями для самоконтролю (розробники Носенко Е.Л., Четверік-Бурчак А.Г.,

Дн-ск, вид-во “Освіта і наука”, 2014.– 75 с) – друковане видання і його електронна версія.

2. Навчальний посібник “Множинність виявлення інтелекту” - Байсара Л.І. Дніпропетровськ: ДНУ. – 2010. – 96 с.– (друковане видання та його електронна версія).

3. Носенко Е.Л., Коврига Н.В. Емоційний інтелект. Концептуалізація поняття, основні функції – Київ, “Вища школа”, 2003,–126 с. (друковане видання і його електронна версія).

5. Стейн Стивен Дж., Бук Говард И. Преимущества EQ: Эмоциональный интеллект и ваши успехи / Пер. с англ. – Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2000.– Гл.1-3. – С. 3-13 (Електронна версія друкованого видання).

6. Методики діагностики емоційного інтелекту:

6.1 Методики для изучения эмоционального интеллекта. Краткая характеристика наиболее известных зарубежных методик диагностики эмоционального интеллекта (додаток до монографії І.Н. Андрєєвої “Эмоциональный интеллект как феномен современной психологии”.– Новополюцк: ПГУ, 2011.– 388 с.) – електронний ресурс.

6.2. Методика оценки “Эмоционального Интеллекта” (опросник EQ) – електронний ресурс.

6.3. Опросник ЭМИн Д.В. Люсина – електронний ресурс.

6.4.“МЭИ М.А. Манойлова”, 2004 (Електронний ресурс).

6.5 Диагностика уровня развития эмоционального интеллекта старшего дошкольника М.А. Нгуен (додаток до монографії І.Н. Андрєєвої “Эмоциональный интеллект как феномен современной психологии”.– Новополюцк: ПГУ, 2011.– 388 с.). – електронний ресурс.

6.6 Опросник по определению уровня использования эмоционального интеллекта для руководителей Д.Райбака. – електронний ресурс.

6.7. Методика для изучения эмоциональной креативности. Опросник ЕСІ (Emotional Creativity Inventory). – електронний ресурс.

7. Програми розвитку емоційного інтелекту (електронні версії з Додатку 3 монографії Андрєєвої І.Н. “ Эмоциональный интеллект как феномен современной психологии.”– Новополюцк: ПГУ, 2011.– 388 с.):

7.1 Развитие емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку.

7.2 Прийоми розвитку емоційного інтелекту дитини, які можуть використовувати батьки.

7.3 Програма розвитку емоційного інтелекту С.П. Деревянко.

14. Рекомендована література

Базова

1. Носенко Е. Л. Емоційний інтелект; концептуалізація феномену, основні функції / Е. Л. Носенко, Н. В. Коврига – К.: Вища школа, 2003, – 127 с.

2. Носенко Е. Л., Аршава І. Ф. Сучасні напрями зарубіжної психології: психологія особистості: підручник за ред. С. Д. Максименка – Д.: Вид-во

ДНУ. – 2010 (Розділ 4.6 “Емоційний інтелект як динамічна риса, що визначає індивідуальну ідентичність”, с. 193-202).

3. Люсин Д. В., Марютина О. О., Степанова А. С. Структура емоционального интеллекта и связь его с индивидуальными особенностями: эмпирический анализ // Социальный интеллект: Теория, измерение, исследования / Под ред. Д. В. Люсина, Д. В. Ушакова. М.: Институт психологи РАН, 2004. С. 128-140.

4. Робертс Р. Д., Мэттьюс Дж., Зайднер М., Люсин Д. В. Эмоциональный интеллект: проблемы теории, измерения и применения на практике // Психология. Журнал Высшей школы экономики. Т. 1. №4. 2004. С. 3-26.

5. Тревис Бредберри и Джим Гривз. Эмоциональный интеллект 2.0 / Пер. с англ. П. Миронова. – М.: Изд-во “Манн, Иванов и Фербер”, 2011.– 200 с.

6. Дэниэл Гоулман. Эмоциональный интеллект. Почему он может значить больше, чем IQ. Пер. с англ., 2-е издание.– М.: Изд-во “Манн, Иванов и Фербер”, 2014 – 532 с.

Допоміжна

1. Андреева И.Н. Эмоциональный интеллект как феномен современной психологии.– Новополюк: ПГУ, 2011.– 388 с. (електронна версія друкованого видання).

2. Коврига Н.В. Операційні критерії емоційної розумності людини та результати їх емпіричної перевірки // Вісник Дніпропетровського університету Серія «Педагогіка і психологія», 2001. – Вип. 7.

3. Либин А. В. Дифференциальная психология: на пересечении европейских, российских и американских традиций. 2 изд.-М.: Смысл; Per Se, 2000. – 549 с.

4. Люсин Д. В. Новая методика для измерения эмоционального интеллекта: опросник ЭМИн // Психологическая диагностика. 2006. №4. С. 3-22.

5. Носенко Е. Л. Диспозиційні та перцептивно оцінювані характеристики емоційного інтелекту // Вісн. Харк. ун-ту. Сер. «Психологія». – Х., 2002. – №550, ч 1. – С. 177-179.

6. Носенко Е. Л. Емоційна розумність як детермінанта успішності життєдіяльності людини і шляхи її операціоналізації / Е. Л. Носенко, Н. В. Коврига // Вісн. Дніпропетр. ун-ту. Сер. «Педагогіка та психологія». – 2000. – Вип. 6. – С. 3-9.

7. Носенко Е. Л. Емоційний інтелект як одна із форм множинності проявів інтелекту // Вісник Дніпропетровського університету. Серія “Педагогіка и психологія”. – Випуск 3, – 1998, – с. 3-13.

15. Інформаційні ресурси

1. Андреева И.Н. Эмоциональный интеллект как феномен современной психологии.– Новополоцк: ПГУ, 2011.– 388 с.
<http://www.psu.by/images/stories/spf/personal/andreeva/emocionalnyj-intellekt-kak-fenomen-psihologii.pdf>
2. Стисле описання тесту емоційного інтелекту.
/Bar-On EQ-360(у форматі- pdf)
http://distance.dnu.dp.ua/ukr/nmmateriali/psychological_faculty.html
3. Опитувальник диспозиційного емоційного інтелекту (TEIQue v.1.50, автор К.Petrides, Великобританія).
http://distance.dnu.dp.ua/ukr/nmmateriali/psychological_faculty.html
4. Методика оцінки “Емоціонального Інтелекта” (опросник EQ).
http://distance.dnu.dp.ua/ukr/nmmateriali/psychological_faculty.html
5. Емоційний інтелект. Емоційна компетентність у ділових переговорах (тренінг)
<http://www.jobs.ua/ukr/trainings/view/2559/>
6. Заочний семінар-тренінг Емоційний інтелект: поняття та методи розвитку.
<http://www.business-territory.com/content/v%D1%96dkrit%D1%96-tren%D1%96ng-sem%D1%96nari>
7. Носенко Е.Л. Форми відображеної оцінки емоційної стійкості та емоційної розумності людини / Е.Л.Носенко, І.Ф.Аршава, К.П.Кутовий. – Д.: Вид-во «Інновація», 2011. – 178 с. (електронна версія друкованого видання).
http://distance.dnu.edu.ua/ukr/conference/teor/arshava_kutovoy.doc
8. Носенко Е.Л., Коврига Н.В. Емоційний інтелект. Концептуалізація поняття, основні функції – Київ, “Вища школа”, 2003,–126 с
http://distance.dnu.dp.ua/ukr/nmmateriali/psychological_faculty.html
9. Zeidner, M. What we know about emotional intelligence: how it affects learning, work, relationships, and our mental health / M. Zeidner, Y. Matthews, and R. Roberts, USA, MA: The MIT Press. –2009.– 441 p.